

EL POBLAMENT HUMÀ DE LA FRANJA LITORAL DE CATALUNYA

J.M. CARRERAS I X. ESTIVILL

INTRODUCCIÓ

En aquesta ponència intentarem donar una explicació dels diversos models d'ocupació de l'espai litoral, en lloc de fer una descripció global i cronològica del creixement demogràfic de la zona, perquè considerem que amb aquest enfocament pot ésser més senzill pensar amb possibles actuacions per a solventar els greus problemes existents.

Àrea seleccionada

Aquí ens referirem com a litoral a una àrea definida per 89 municipis sencers, el nou per cent del total de municipis de Catalunya, un o dos de profunditat a partir de la línia de costa, segons el relleu, que ja hem utilitzat en altres treballs efectuats pels mateixos autors. Es tracta d'una àrea de 2.244 km² que si considerem una longitud de costa de 597 km té una profunditat

mitjana de 3,8 km. És a dir, estem parlant aproximadament del 7 % de la superfície de Catalunya que allotja quasi el 50 % de la població catalana. No oblidem però, hi ho repetirem al llarg de tota l'exposició, que el 77 % de la població litoral està a la C.M.B.

Aquesta àrea l'hem dividida en sis zones per raons tant geogràfiques com socio-econòmiques, entre les dues més grans (Empordà-Selva i Baix Ebre-Montsià) tenim quasi el 50 % de la superfície estudiada però només el 6 % de la població resident.

Evolució del poblament

De forma ràpida i esquemàtica podem dir que, des que tenim rastres de localització sedentària en el nostre país, ha existit una densitat de població superior en les zones litorals i prelitorals que en la resta del territori. Però aquestes zones no inclourien les de contacte terra-mar, que per

raons diverses i canviants (insalubritat, terrenys no cultivables, inseguretat enfront dels invasors, etc.) no eren gaire poblades.

Fins i tot durant l'Edat Mitjana, la combinació dels problemes d'inseguretat i de l'increment de població en les zones de muntanya, tot i el pes ja rellevant de Barcelona, fan que la població litoral estricta sigui relativament poc important.

Però ja en el segle XVI, les comarques litorals de la Catalunya Vella, tornen a tenir unes densitats relatives elevades, mentre que en el litoral a l'oest del Llobregat, les xifres són properes a la mitjana, i a les comarques de l'Ebre, els nivells continuen baixos.

En aquest període, la densitat de població està estretament relacionada amb la terra conreuada. Tot i així en entrar a l'etapa del creixement demogràfic del segle XVII, s'accelera la densificació del litoral i del prelitoral, que amb velocitats variables continuarà fins ara.

Pensem que ja en el cens de Floridablanca (1787) les úniques comarques que superaven els 10 hab. per km² eren totes litorals: Barcelonès, Tarragonès, el Garraf, Maresme i Baix Camp. Al 1857, l'espai litoral acollia el 24 % de la població (Barcelona sols era l'11 %).

En començar l'actual segle, era ja el 40 % de la població catalana la que vivia a la zona litoral (Barcelona era el 27 %) i al 1950 els percentatges eren el 52 % i 40 % respectivament.

Entre 1950 i 1975, el conjunt de municipis de la franja litoral, sense considerar els de la C.M.B. dupliquen la seva població. Entre 1970 i 1981 tant sols nou comarques milloren el seu pes relatiu i cinc són litorals. Tot plegat porta a una situació, que queda reflectida molt gràficament en una frase de VICENS VIVES que diu: «Catalunya està dividida demogràficament en dues grans zones, la litoral amb densitat europea, i la continental amb densitat espanyola».

El que aquí anem a intentar, és fer una explicació d'aquest moviment de població litoral en funció del model d'utilització dels propis recursos litorals o si és el cas d'altres factors que no tinguin relació amb el litoral, però que hagin estat determinants pel seu poblament.

EL MODEL D'EXPLOTACIÓ DELS RECURSOS NATURALS

Durant molt temps la localització de l'home en el territori ha estat determinada bàsicament pels recursos naturals que era capaç d'extreure de la naturalesa. Primer la caça i la pesca, després la ramaderia, l'agricultura i la silvicultura, així com la mineria terrestre i marina, l'aqüicultura, etc.

Podem incloure també en aquest model, que s'ha anomenat de «base agrícola dominant» tot una sèrie d'activitats artesanes lligades molt directament a la utilització de recursos, com ara la forja, el tèxtil i, fins i tot, les drassanes.

A Catalunya aquest model ha estat el que ha orientat de forma principal la localització de la població en la major part del territori, des de l'arribada dels primers habitants, fins pràcticament la meitat del segle dinou.

Ja amb aquest model, i en base a les pistes que ens dona l'arqueologia, podem dir que la principal zona en què es localitzava la migrada població de fa dos-mil anys, era el corredor pre-litoral.

Pel que fa al litoral, els poblats se situaven més aviat als vessants que miren al mar de les serralades litorals, no localitzant-se per raons diverses (manca de seguretat, insalubritat, terrenys poc aptes pel cultiu) a prop del mar. Tot i així és ben sabut que colònies gregues primer, i ciutats romanes ben importants, després, foren localitzades a la costa. No cal oblidar que possiblement, el nivell inferior de troballes arqueològiques a la zona litoral, pugui és-

ser degut a raons tant del territori com del nivell d'utilització posterior.

A l'època medieval, la muntanya es converteix en una zona de refugi. Tot i així, els primers fogatges fan pensar que la localització de la població estava molt lligada a l'existència de terres de conreu, i a la possibilitat d'explotar-les. Possibilitat que depenia bàsicament de l'evolució de diferents esdeveniments polítics. Com a fet rellevant, indiquem que ja les primeres aproximacions numèriques —de la Baixa Edat Mitjana— ens mostren el pes destacat de la ciutat de Barcelona.

Amb dades més fiables, podem dir que ja al segle XVI, les comarques litorals de la Catalunya Vella tenen unes densitats relativament elevades, i si seguim la costa cap a l'oest del Llobregat, estem amb densitats que s'acosten a la mitjana de Catalunya. Finalment, a les comarques de l'Ebre trobem els nivells de poblament més baixos lligant, tot plegat, amb els volums de terres aptes per al conreu.

Durant el segle XVII, l'increment global de la població catalana ens porta a un increment de la densitat de la zona pre-litoral fonamentalment, però també del litoral. Mentre que l'increment del litoral és més lent però constant, a les planes pre-litorals es produeixen variacions motivades per moviments de població entre les planes occidentals i les terres del nord-est.

Al segle XVIII, segueix la tònica de creixement de població i densificació de les zones litorals, tot produint-se l'inici del repoblament agrari del Baix Llobregat i comença l'expansió dels conreus al delta de l'Ebre. Hi ha un procés de concentració espacial de la població, lligat a la urbanització. A part del creixement de Barcelona, veiem quasi doblar la població de Mataró i la de Tarragona, tot i que perden posicions en el ranking de ciutats.

Malgrat basar-se en el mateix model productiu, el segle XVIII és un segle de canvis estructurals. D'una banda, es consolida

la tendència cap a la concentració de la població en les àrees més urbanes. Si bé en el cens de 1787 la població rural (municipis menors de 2.000 habitants) en la zona litoral i pre-litoral era superior al 50 %, cap a l'any 1857 aquesta xifra quedà reduïda a un 33 %. En aquest any, la població litoral en nuclis superiors als 2.000 habitants és quasi del 90 %. D'altra banda, dos elements nous caracteritzen l'evolució de la resta del litoral: l'auge de la navegació, produïda per l'expansió del comerç colonial, i l'aparició de la indústria que es convertí en l'activitat més característica del litoral de Llevant.

En aquest primer període, definit entre els anys 1787 i 1857, la distribució del creixement es pot afirmar que es produeix d'una manera relativament equilibrada. El percentatge de la població resident en la zona litoral pre-litoral, es manté constant, al llarg d'aquests 70 anys, al voltant del 60 %. En relació a la ciutat de Barcelona, s'observa que, tot i que el seu creixement relatiu tan sols és superat pels nuclis del delta de l'Ebre, no es produeix, encara, una concentració exagerada del creixement. La participació de Barcelona en el total de la població catalana tot just passa del 10,52 % al 11,12 %.

Al 1857, l'espai litoral analitzat donava cabuda a quasi 400.000 habitants (24 % del total de Catalunya) dels quals, 183.787 habitants, un 47 %, corresponien a la ciutat de Barcelona.

Però acaba l'etapa en què el model bàsic és l'agrícola. L'any 1860 es pot considerar com el màxim demogràfic del camp català.

La inestabilitat derivada de les guerres civils i l'aparició de la filoxera cap al 1879 a l'Empordà i al 1891 al Camp de Tarragona originen forts fluxes d'emigració camp-ciutat.

Moltes zones del litoral entren en una fase de recessió que durarà fins a mitjans del segle XX.

Especialment important és la davallada

demogràfica dels municipis situats a la costa del nord de Barcelona. Si bé localitzada primer en els nuclis més agrícoles (com Cadaqués, Castelló d'Empúries, Begur, Tossa...) i després en els altres més terciaris (Sant Feliu, Palamós...).

Aquesta tendència a la regressió tant sols és superada per les terres del delta de l'Ebre, que reberen els estralls de la filoxera més tard i amb menys força, la qual cosa feu que, tot i amb un ritme més lent, seguissin creixent d'una forma superior a la resta del litoral.

Ja en el segle XX la construcció del Canal de l'esquerra de l'Ebre al 1907, les obres de posta en regadiu de 1911 afavoreixen l'expansió demogràfica. Entre 1900 i 1950 es produeix un increment de població en la part estricta del Delta de més del 300 %.

Pel 1900 la població assentada en el litoral representa un 40 % del total de la població catalana, de la qual el 70 % correspon a Barcelona.

Però el motor principal d'aquest segle ha estat la indústria. En els moments actuals, l'única zona d'especialització agrària amb creixement, la trobem al Montsià i a la Ribera de l'Ebre. Cal dir però que trobem activitat agrícola prou important al llarg de tot el litoral, encara que normalment en una segona línia, en referència al mar.

Dintre d'aquest model entrarien també altres activitats prou modernes, com ara les explotacions petrolíferes, les cimenteres, l'aqüicultura.

EL MODEL DE CREIXEMENT URBÀ-INDUSTRIAL

Ja des de finals del segle XVIII, el model de creixement urbà-industrial va prenent volada, tot considerant-se la motivació principal de la localització de la població des de mitjans del segle XIX; actualment, però, i per culpa de la crisi econòmica, és

molt possible que hagi perdut aquesta primàcia.

En el primer terç del segle XX hi ha una forta recuperació en totes les zones. El motor és clarament, la indústria. L'ocupació de l'espai de primera línia de mar es realitza a partir d'assentaments industrials al voltant de Barcelona (Port, Zona Franca, Barceloneta, Poble Nou, Sant Adrià, Badalona, etc.).

L'empenta definitiva de transformació del litoral, s'inicia a finals de la dècada dels cinquanta. La industrialització és un fet generalitzat a les ciutats i provoca la recuperació en zones fins ara estancades.

Un cas típic de desenvolupament industrial-portuari, el tenim a l'àrea de Tarragona, que triplica la seva població entre 1955 i 1965.

Aquest desenvolupament industrial sembla relentir cap a mitjans dels anys setanta, tot i que el creixement demogràfic continua. Malgrat tot, veiem creixements lligats principalment al sector secundari al Baix Llobregat, Maresme i Garraf i de forma secundària en altres comarques litorals.

L'ús energètic

Potser cal destacar, per les controvèrsies que ha originat, un ús industrial que no està subjecte a factors de localització comuns a altres indústries (aglomeracions urbanes) sinó que busca, en el litoral, facilitats d'accés per mar i aigua per refrigeració: ens referim a les centrals de producció d'energia elèctrica de caràcter tèrmic, que fan servir com a combustible el carbó, el petroli, el gas o l'energia atòmica.

La taca d'oli

Els canvis econòmics estructurals de mitjans del segle XIX, consoliden la ja present macrocefàlia barcelonina, com a prin-

cial tret de la població litoral. A començaments del segle XX Barcelona representa ja el 27 % de la població catalana i el 69 % de la població costanera.

Un càlcul prou aproximat del que s'ha anomenat creixement en taca d'oli de la conurbació barcelonina, al llarg del segle actual ens dóna el conjunt de municipis litorals que poden considerar com a causa principal de creixement la seva proximitat a la capital.

Si a l'any 1900, el front de costa de l'àrea esmentada es limitava al de Barcelona, l'any 1930 hi hauríem d'afegir Badalona, Sant Adrià del Besòs i el Prat del Llobregat. A mitjans de segle, a aquest front litoral que tenia aproximadament vint km s'hi afegia el municipi del Montgat. El salt fort es produeix com ja hem assenyalat en la dècada següent, el front litoral seria d'una llargada de seixanta km que anirien des de Castelldefels a Caldetes. Tot i la crisi econòmica, amb el darrer cens de població de 1981, es detecta que el procés d'expansió física de l'àrea, mesurada amb increments de població dels municipis de la corona superiors al promig de l'àrea o dit d'altra forma, que aquests municipis per primera vegada, han augmentat el seu pes relatiu dintre de la zona.

En l'actualitat podem dir que l'àrea litoral que rep la influència directa de Barcelona té una longitud d'aproximadament cent km i aniria des de Malgrat fins a Cubelles, amb un total de vint-i-set municipis que agrupen pràcticament dos milions i mig de persones (2.480.614), és a dir, el 87,5 % del total de la població fixa censada del litoral català.

El sistema de ciutats y el procés d'urbanització

Tot i que les dades de població de la Baixa Edat Mitjana ens mostren un destacat pes demogràfic de Barcelona, és en el

segle XVIII que veiem un procés de concentració espacial, lligat a la urbanització i a la indústria. A part de Barcelona, veiem doblar la població de Mataró i de Tarragona, tot i que perden posicions en el ranking de ciutats.

Si l'any 1787 tant sols Barcelona assoleix la xifra de 10.000 habitants, el 1857 la superen, al litoral, Mataró, Badalona, Tarragona i Vilanova i la Geltrú. És precisament a mitjans del XIX que es comença a crear l'àrea metropolitana de Barcelona amb les primeres connexions ferroviàries amb Mataró (1848) i Vilanova (1877), tot tancant-se el «vuit-català».

A l'any 1860 dintre de les vint primeres ciutats catalanes, cinc eren litorals (Barcelona, Badalona, Tarragona, Mataró i Vilanova). El 1900 hi trobem, a més a més, Sant Feliu de Guíxols i Palamós; al 1930 aquestes dues darreres ja no estan entre les vint primeres, però s'hi afegeix el Prat del Llobregat. En el 1960 el Prat no hi és, però sí Badalona que juntament amb les altres poblacions esmentades les sis ciutats que a l'actualitat estan entre les vint primeres de Catalunya i es localitzen al litoral.

D'altra banda, trobem entre les setanta-cinc primeres ciutats, vint-i-dues litorals que superen totes els deu mil habitants.

A més de la taca d'oli barcelonina, per el nord fins a Palafrugell tenim actualment un seguit de municipis amb població superior als deu-mil habitants. D'altra banda, també és una zona urbana, el litoral de l'àrea Tarragona-Reus.

Entre 1970 i 1981, es veu que els únics municipis litorals que han perdut població són deu més petits de 2.000 habitants i 3 entre 2 i 5 mil.

D'aquests, 13,11 estan en zones allunyades dels sistemes metropolitans a l'Empordà i al Baix Ebre, i nou tenen un nucli principal allunyat de la costa.

EL MODEL TERCIARITURÍSTIC

A mitjans del segle XIX es produeix, com ja hem dit, un important auge en la navegació, generat per l'expansió del comerç colonial. Tots els ports catalans i moltes poblacions costaneres, adquireixen l'estil urbà que les distingirà de les viles rurals tradicionals i que serà aprofitat pel turisme un segle després. S'utilitza el model urbanístic de l'eixample i es posen en funcionament els primers ferrocarrils —Mataró (1848), Vilanova (1877), etc.—.

El decliu del comerç transoceànic, a finals del segle XIX, coincideix amb el desenvolupament de les noves tècniques de transport (vapors i ferrocarrils). Així mateix s'esdevé l'aparició de la construcció en ferro i la crisi d'adaptació a les noves tècniques.

Al començament del segle XX, la crisi arriba als nuclis més industrialitzats i/o lligats al comerç marítim (Blanes, Lloret, Sant Feliu de Guíxols, Palamós, Arenys, Masnou, etc.).

A partir dels anys setanta, sembla com si el sector terciari agafés el paper de motor del reduït creixement que es produeix. Veiem forts creixements al Tarragonès, i al Baix Camp, lligats al sector de la construcció, i al Barcelonès, Tarragonès, Baix Camp i als Empordans en relació a altres subsectors del terciari.

El turisme

Els anys trenta coneixen l'inici de l'activitat turística, que queda estroncada per la guerra civil i la situació política posterior. Amb anterioritat tant sols algunes localitats com Sitges o Caldetes, o les platges del llevant barceloní fins a Mataró, tenien una certa activitat, basada en l'estiuejant barceloní i el transport ferroviari.

La creació de S'Agaró i l'obertura dels primers establiments per a estrangers a la part meridional de la Costa Brava (ale-

manys a Tossa) són les primeres ocupacions d'espai específiques poc rellevants, ja que generalment s'integraren en estructures urbanes existents.

Coincidint amb la recuperació econòmica de finals dels anys cinquanta, es produeix al litoral l'impacte del turisme de masses i l'aparició de les urbanitzacions de segona residència que desenvoluparen part de l'espai no industrial.

Aquest fenomen, a part de fer créixer la població resident, provoca forts increments de la població de temporada, per la qual és necessari preveure allotjament i serveis que ocuparan l'espai tot i estar poc o gens utilitzats durant la major part de l'any.

La manca de censos fa difícil valorar aquesta població temporal, però s'han fet diverses aproximacions que expliquem tot seguit:

—En primer lloc hem de dir que hi ha una difícil frontera entre el que és residència permanent i el que s'ha anomenat segona residència i que aquí direm urbanització dispersa, i que si bé en l'ocupació de l'espai és el mateix, els efectes poden ésser prou diferents.

Existeix a la franja litoral una oferta aproximada de 135.000 places hoteleres, 290.000 places de camping i un nombre indeterminat d'apartaments. Aquests darrers són l'oferta més important, com veurem més endavant. Segons el cens de vivendes, el nombre d'habitatges construïts ha crescut el doble al litoral (sense la C.M.B.) que a la resta de Catalunya, entre 1950 i 1981.

Les xifres més elevades d'habitatges declarats com a segona residència es donen per comarques: al Maresme, a l'Alt Empordà i al Tarragonès. Per municipis, els creixements més alts entre 1970 i 1981 estan a Roses (6.791) a Calafell (6.360) a Castelló d'Empúries (5.102) a Vilaseca-Salou (4.643) a l'Escala (4.450) i a Pineda (3.956).

Les estimacions dels màxims de població estacional ens indiquen com a lloc més important la Costa Brava amb més de 800.000 persones (32 %) i Tarragona-Salou-Cambrils amb 500.000 estiuencs en 42 km de costa. D'una densitat mitjana a l'hivern de 1.241 hab/km² passem a l'estiu a 2.369. En alguns llocs com la Costa Brava l'increment és del 714 % respecte a la població de l'hivern.

Un indicador que mostra el desequilibri que es produeix en la franja litoral, és l'anomenada taxa de tinença (nombre de segones residències per cent habitatges principals). El valor promig per Catalunya és 19. Al litoral, sense incloure la C.M.B., és 93. Per zones, el litoral de Girona i el del Garraf-Baix Penedès tenen més habitatges secundaris que principals (taxa de tinença 184 i 130 respectivament).

L'ús de protecció

Encara que pot ésser abusiu parlar de la protecció com un ús, no hi ha dubte que en els darrers anys hi ha un nou conflicte derivat de les demandes socials per preservar alguns espais tal com estan sense fer-hi res més. El cas exemplar fóra el dels aiguamolls de St. Pere de Castelló. Aquesta no és una demanda insignificant, els documents ja amb una certa oficialitat indiquen que prop del 30 % de la zona litoral podria ésser afectada per la normativa de protecció, aquest tant per cent és superior al del promig català.

SITUACIÓ ACTUAL. OCUPACIÓ DE L'ESPAI

Hem observat el canvi de tendència iniciat a finals de la dècada dels anys cinquanta caracteritzat per un doble fenomen: la saturació de la primera línia de mar de l'àrea de Barcelona i l'expansió produïda a la resta de ciutats constaneres.

Podem afirmar que el creixement demogràfic no s'ha localitzat específicament en la franja litoral sinó que s'ha estès al llarg d'una zona més ampla determinada per les comarques litorals i prelitorals. Concretament s'ha produït un creixement molt important en els municipis interiors de la totalitat de la Regió I. Tanmateix, però, la zona litoral sense la C.M.B. ha aconseguit mantenir el seu pes específic al voltant d'un 11 % al llarg de més d'un segle. Entre 1900 i 1981 la seva població s'ha triplicat. Aquest valor, si bé és superior a l'assolit per Catalunya sense la C.M.B. litoral, es manté per sota del nivell de les comarques prelitorals i litorals.

La zona que realment ha vist disminuir el seu pes demogràfic ha estat la definida per les comarques interiors. Si l'any 1787 representaven el 42 % del total català, en l'actualitat la seva importància ha quedat reduïda a un 15 %.

En conseqüència, el que realment ha succeït ha estat, més que una decantació de la població cap a la franja litoral, una tendència cap a la concentració en les àrees més urbanes del territori que, bàsicament, es troben localitzades en la zona prelitoral, però també en el litoral.

De fet, es pot afirmar que el model territorial seguit al litoral, així com a la resta de Catalunya està bàsicament condicionat per l'existència de l'àrea metropolitana de Barcelona, tant en relació al poblament humà com en relació a l'ocupació de l'espai. El veritable problema del litoral, juntament amb la realitat del fet metropolità de Barcelona, ve caracteritzat per la competència entre diferents usos per la utilització de l'espai. La tendència a una urbanització linial i extensiva; els intents d'urbanitzar zones d'alt valor ecològic o la proliferació d'equipaments nàutics, són alguns exemples de la pressió a que està sotmès l'espai litoral, fruit lògicament tots ells de la sobrecàrrega humana, tant permanent com estacional, existent.

La diferència de models d'ocupació però, sobretot, l'allunyament de Barcelona, ens ha produït combinacions diferents d'usos en l'espai litoral fins i tot en terrenys de característiques físiques similars, per exemple pendents inferiors al vint per cent.

Així veiem que la C.M.B. tenim gairebé el 50 % del terreny urbanitzat, al Maresme aquest percentatge no arriba al 10 %, i en les altres zones, els percentatges són encara més baixos; amb això volem dir, que resta encara molt terreny per córrer.

Però potser, és interessant saber el canvi del 50 al 81, en que es detecten creixements superiors al 300 % a l'Empordà, al Garraf i al Tarragonès, Baix-Camp. A part del sòl ocupat, hi ha hagut increments de densitat, uns primers resultats sobre aquestes qüestions es poden veure en el quadre 1, en el mateix s'hauria d'afegir els usos agrícola, forestal i els espais protegits o a protegir.

ESPAIS PROTEGITS O A PROTEGIR

El 36,5 % dels km² de la zona litoral, són afectats per espais protegits o que ho haurien d'ésser.

Aquest tant per cent, està per damunt del que correspon al conjunt de Catalunya (25,6). Gairebé la meitat d'aquest km² (398 de 814) són afectats pels tres espais més grans: el Delta de l'Ebre (194), el Cap de Creus (126) i les Gavarres (78), dels quals els dos primers són estrictament litorals mentre que el tercer té gran part de la seva extensió fora de la zona que hem considerat com a litoral.

Si ens referim tan sols als km² situats a la línia de costa, els afectats per espais protegits o protegibles representen el 28,7 del total, i en aquest cas els dos més grans (Delta de l'Ebre i Cap de Creus) representen més de la meitat del total (103 de 194). D'altra banda cal tenir present que 41 dels

km afectats corresponen als paratges pintorescos de la Costa Brava, la majoria dels quals són de molt petita extensió i molt malmesos malgrat la teòrica protecció, com per exemple la Platja d'Aro.

CONCLUSIONS

L'ocupació del litoral s'ha produït per la coincidència de diferents models de creixement econòmic que han posat l'èmfasi en sectors concrets cada un dels quals, amb el seu propi model d'ocupació del territori. Així tenim un model extensiu, lligat normalment a zones més planeres, com l'agricultura; un altre concentrat, lligat al creixement de les ciutats com pot ser la indústria actual, i un d'extensiu lligat a les platges o al paisatge com el turisme o la segona residència, etc.

Cada un d'aquests sistemes ha estat present al llarg del temps i concretament en els darrers cent anys, però amb intensitats diferents. Com que aquests usos desitgen localitzar-se en un espai concret i limitat, com és ara el litoral, s'ha produït una competència per l'ocupació del sòl.

Aquesta competència s'ha resolt normalment, per mitjà del sistema de mercat, pur i simple, sense correccions. Com és sabut, el mercat és un mal assignador de localitzacions, ja que no té en compte el problema de les externalitats, i això ha produït un seguit de conflictes.

Aquests conflictes s'han volgut resoldre amb instruments diversos, planejament urbanístic, zones turístiques, declaracions de paisatges pintorescos, delimitació de zones de domini públic, etc. La profusió de mesures de salvaguarda ha estat paradoxalment un dels inconvenients per resoldre el problema. Precisament es tracta d'una qüestió que requereix un tractament unitari tot i que hi juguen molts factors.

Tornant al punt inicial, el que es tracta és decidir quina és l'utilització actual, però

també en un futur pròxim, quina és la més adient per l'espai litoral, tenint en compte, tant la seva fragilitat com les demandes socials existents, establint per tant un mecanisme que reguli o compensi el pur mecanisme del preu del sòl, l'aplicació del qual ja hem vist, els resultats que ha produït.

BIBLIOGRAFIA

- CEP «Reconeixement Territorial de Catalunya»; CEOTMA; MOPU; DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA TERRITORIAL; DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES, 1982.
- T. VIDAL: IX. La Població. VIII. El Poblament. GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA. Volum 17, Barcelona, 1983.
- A. FLOS: La localització econòmica a Catalunya. L'Economia de Catalunya, d'avui i de demà. Banc de Bilbao, 1984.
- LL. RECOLONS: La població a Catalunya, Laia, 1976.
- J. IGLESIAS: El moviment demogràfic a Catalunya durant els darrers cent anys. R.A. - C.A.B. Barcelona, 1961.
- DIRECCIÓ GENERAL D'ARQUITECTURA I HABITATGE: «La segona residència a Catalunya». Barcelona, 1984.
- CEP: «Estat d'utilització de les platges del litoral català». Departament de política territorial i obres públiques. DGPT. Barcelona, 1984.
- Estudis no publicats de la Direcció General de Política Territorial:
- Oferta i Demanda Turística del Litoral.
 - Urbanització en el període 1956-1981.